

ELS CRÍTICS

literatura
JOSEP GRAS

Dos títols autobiogràfics de formats i pretensions diferents ens acosten a l'escriptora hongaresa Agota Kristof (1935-2011), quan fa deu anys de la seva mort. L'autora de 'Claus i Lucas' rememora el seu exili permanent a través d'una ficció desproveïda de sentimentalisme i de la crònica d'una vocació llargament covada.

Ahir

AGOTA KRISTOF

Traducció de Jordi Roureda Peret
Barcelona, 2021
Amsterdam
130 pàgines

L'analfabeta

AGOTA KRISTOF

Traducció de Montserrat Solé Serra
Barcelona, 2019
Amsterdam
95 pàgines

L'eterna forastera

Agota Kristof va perdre durant els darrers anys les ganes d'escriure, com deia ella mateixa a les entrevistes (Erica Durante, 2007, a *Le Culturactif Suisse*, en línia; A. Armel, a *Le Magazine littéraire*, núm. 439, 2005): “Ja no escric”, o bé “Ara em sembla tot igual, fins i tot escrivint”, opinions que il·lustraven de manera fidedigna una actitud passiva, fins i tot un punt nihilista, que va acompanyar l'escriptora fins a la seva mort el 2011.

Present en més d'una ocasió a les “travesses” habituals dels candidats i candidates al Nobel, l'obra de Kristof — tot i passar desapercebuda per als acadèmics suecs—, va ser traduïda a una trentena de llengües, sobretot alguns títols com *Le grand cahier* (1986; *El gran quadern*), el primer d'una trilogia que es completaria amb *La preuve* (1988; *La prova*) i *Le troisième mensonge* (1991; *La tercera mentida*) i que ha estat reeditada en català amb el nom de *Claus i Lucas* (Amsterdam, 2019), després d'una primera versió de La Magrana de 2007.

Tot el corpus narratiu de Kristof és fortament autobiogràfic. Alguns elements argumentals han estat deliberadament canviats o readaptats per a

la ficció o fins i tot inventats, així com determinats personatges, però bona part del que s'hi explica respon a les vivències de l'escriptora hongaresa. A partir d'*El gran quadern* —que va ser per a molts lectors catalans la descoberta de l'autora, quan es va traduir per primer cop el 1989 a La Magrana—, “la necessitat d'escriure es va tornar implacable” i en una llengua desconeguda per a ella en aquells moments, el francès, quan ja vivia a la localitat suïssa de Neuchâtel.

Els dos llibres recentment recuperats de la també dramaturga (*L'heure grise ou le dernier client*, 1984; en català a La Magrana, 2000) nascuda el 1935 a Csikvánd, a la frontera austrohongaresa, pertanyen a dos moments cronològics ben distints. Tot i que responen a una mateixa voluntat d'explicar literàriament la seva vida —o d'aportar-hi una mirada més madura, endurida amb el pas dels anys—, *Ahir* (2021; *Hier*, 1995) i *L'analfabeta* (2019; *L'analfabète*, 2004) esdevenen textos amb pretensions i resultats diferents.

Ahir és una novel·la que recrea episodis reals de l'existència d'Agota Kristof: les rutines quotidianes a Neuchâtel; la feina en una fàbrica de rellotges o la

relació tediosa amb el seu marit, de qui després se separarà. Una vida d'expatriada, al capdavant, mancada d'expectatives, desesperança: "Ara mateix em queda ben poca esperança /.../. Pensava que la vida no podia ser només el que era, és a dir, res. La vida havia de ser alguna cosa i jo esperava que aquesta cosa arribés", diu el protagonista, un home que voldria escriure i recobrar una sensació de felicitat definitivament ancorada en un temps passat, en una etapa de la infantesa remota.

En Sandor, que somia en un futur en què signarà els seus llibres amb el nom de Tobias Horvarth, narra el buit d'aquest difícil periple en primera persona. És com una mena d'alter ego de l'escriptora, un mirall en què aquesta hi contempla la seva experiència personal i els neguits que no han deixat d'afligir-la mai. La grisor del dia a dia del Sandor es veu sacsejada sobtadament per la presència de la Line, la noia que ha arribat també de terres hongareses per treballar a la fàbrica. La Line aquí ficcionada és la mateixa Kristof, que va fugir d'Hongria a finals de novembre de 1956 amb el seu home i la filla petita i que, després de passar per Viena i ja en territori suís per Lausana i Zuric —un centre de refugiats, una antiga caserna militar i una escola al bosc són els seus habitatges provisionals—, és finalment allotjada en un pis de Neuchâtel.

Aquest i altres capítols d'una singladura força complicada són relatats per Agota Kristof a *L'analfabeta*, una llarga narració autobiogràfica publicada tardanament en forma de llibre que l'escriptora sempre va refusar. Concebut durant els anys 80 com una sèrie d'articles per a revistes de l'època, aquest títol completat ara amb una interessant entrevista de Riccardo Benedettini de 1999 esdevé una crònica dels episodis biogràfics més rellevants de Kristof, presentats en peces breus amb un estil gairebé periodístic.

El que més destaca de l'escriptura d'Agota Kristof és la seva austeritat narrativa. Concisa, desproveïda d'ornamentacions que l'embelleixin de manera artificiosa, la seva prosa és directa i contundent, fins i tot sembla que guiada per una clara voluntat d'objectivitat, encara que el que estigui explicant concerneixi sobretot la seva intimitat.

Gran admiradora de l'escriptor en llengua alemanya Thomas Bernhard

Agota Kristof

ULF ANDERSON

(1931-1989), la seva mirada defuig qualsevol intent de complaença. No hi ha espai per a sentimentalismes en el retrat que fa de la persona exiliada que,

malgrat haver tingut l'oportunitat de començar de nou en un altre país, no pot evitar sentir-se desarrelada, com una eterna forastera.

Josep Pla
Hem d'acostar-nos més a València
Selecció i introducció d'Antoni Martí Monterde

34 edicions

HEM D'ACOSTAR-NOS MÉS A VALÈNCIA
de JOSEP PLA
Selecció i introducció
d'Antoni Martí Monterde

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra bòtiga virtual en www.tresiquatre.cat